környezetét a legsötétebb színeikben látja, úgy gondolja, mindenki ellensége, de ő nem árt nekik, hanem valami „szerelmes" feláldozással ott hagyja őket, elvonul és valóban korán meg is hal.

Victor Eftimiunak ez az első regénye, amely magyar nyelven is megjelent. Pedig éppen ő lenne az a legelső román író aki legjobban megérdemelné, hogy könyveit magyar nyelvre ültessük át. Közismerten magyarbarát. 1935-ben ő is részt vett a Familia ankétján és akkor a következőket írta: „A román-magyar kulturális együttműködés feltétlenül szükséges, még akkor is, ha lehetetlen volna. Az írók a népek közti megértés előharcosai. Ők készítik elő a lelkeket a holnapi nagy megbékélésre. A tömegek nagyon jól megérthetik egymást és nagyon jól megférnének, ha nem volnának lázítók, akik személyes érdekből a hazafiságot és a nemzeti érzést sovinizmussá fokozzák, s állandóan akadályokat emelvén, megfélemlítik a közeledés hírnökeit oly népek esetében is, amelyek pedig sok évszázados jószomszédi viszonyra hivatottak."

Ma a román és a magyar irodalom közötti hídverő a kolozsvári Józsa Béla Athenaeum. Talán szokatlan, hogy a kiadót is megemlítjük egy könyv ismertetésénél, de dicséretes munkájáért ezt a Józsa Béla kiadó megérdemli. A kiadásában megjelenő fordítások valóban a kölcsönös barátságot szolgálják e két nép között.

A nagyon jó, élvezetes fordítás Jékely Zoltán műve.

KULCSÁR ÖDÖN

SEBŐK LAJOS: Fejezetek a dekadens irodalom történetéhez. (Szeged, 1948.)

Miután a XIX. század polgári irodalma elmondta mindazt, ami a feudálizmussal szemben haladó volt, megindult lassan-lassan a polgári irodalom túlérése, hanyatlása, dekadenciája. Olyannyira, hogy a századforduló polgári irodalmát mind a líra, mind a dráma, mind az elbeszélő műfajok területén nagy általánosságban dekadensnek nevezhetjük. Eredetileg csak a Verlaine és Rimbaud-féle iskola költőit tekintette az irodatörténet dekadensnek, később azonban a századforduló mindazon költőit, akik a polgári élet vigyét kifejezői voltak, — de nem naturalisták. Minthogy a dekadencia a polgári irodalom túlérése és ugyanakkor bomlása, világos, hogy a dekadencia nem egy szempontból a polgári irodalom tagadása, sőt a dekadens életforma egyenesen a polgári életkeret fejlődésképtelenségének felismerése és sokszor valóságos negációja. A szerző helyesen különböztet meg a dekadensektől azokat, akik világnézetileg mintegy „előkészítik" a dekadenseket: predekadenseknek nevezi őket, például a német irodalomban Heinet, vagy a magyar irodalomban Makai Emilt. Dekadens alkotó nemcsak a századforduló táján jelent meg és predekadens nemcsak ezek közvetlen előkészítőjeként. A dekadens típus örökös. Amikor az összembériség egy vagy a nak jelentős részét új eszmék mozgatják meg, vagy egyenesen forradalmasítják, felfelbukkan olyankor az éppen lejáró világ hattyúdalaként egy-egy jelentős dekadens alkotás. Ilyen az indogermán (indoeurópai) műveltség ókori szakaszán a Káma-szutra, az Euripides-féle polgári forradalmi dráma, a helleniszmus közvetve és másodlagos mesterkélt polgári és a platonizmushoz képest forradalmár filozófiája (Philon), továbbá Ovidius Ars amatoriája, stb. A dekadens irodalmi kutatás problématikájának ismertetése után a századforduló korabeli dekadencia egyes részletkérdéseit dolgozza fel.

RÓTH MÁRIA

VIKTOR NYEKRÁSZOV: Fordul a kerék. (Uj Magyar Könyvkiadó.)

A fasiszták által megrohant Szovjetúnió életéből való ez a regény. Természetesen elsősorban a háborút, a harcot ábrázolja benne nagyszerű realizmussal az író, de művét még nagyobbá teszi a katonák életének rajzán túlmenő igazi emberi vonásoknak az ábrázolása. Legtöbbször ott szokták tévedni a háborús regények írói, hogy hőseiket kívül-belül csak „egyenruhában" ábrázolják. Nyekraszov emberei minden álarctól és pátosztól mentesek, oly természetesen egyszerűen élnek, viselkednek, beszélgetnek, hogy szinte azt érezzük, hogy velünk történtek meg azok az események, melyeket Kerzsencev kievi mérnökkari tiszt, a regény főhőse élt át.

A regény naplószerű önéletleírás. Ez a személyes átélést s az elhitető erőt nagyban növeli. De enélkül is élethű lenne: még mellékalakjai is természetes nagyságban állnak előttünk. S bár az író társadalmának hű rajzát adja, ezt nem

mesterségesen, célzattal teszi, hanem a legnagyszerűbb természetességgel, s talán épp ez a természetesség a regény varázsa. Nyekrászov elsősorban népének, a szovjet népnek írta ezt a regényt. Sok olvasója önmagának a szinte tükörbeli mását is mérhette fel a regény egy-egy alakjában. De nekünk is szól ez a könyv, mert megmutatja, hogy él a szocialis a társadalom embere. A valóságot mutatja meg. S ne higgyük, hogy ez a valóság már a teljes tökéletesség. Nyekraszov rámutat a hibákra is, s éppen azért, hogy tanítson, nevelje kritikájával. Nem minden alakja hős, de minden alakja ember, akinek alapényegét tuda át a szocializmus határozza meg de vannak hibáik is. Világos azonban, hogy ezek a hibák nem azonosak a kapitalista rend emberének hibáival. Egészen más természetűek, mert amíg a kapitalis a társadalomban az egyénnek olyan hibái vannak, amelyeket ott nem tulajdonítanak hibának, addig ez a helyzet nincs meg a szocialista társadalomban. És így, a hibák rajzával lesz igazán realistává a regény.

A színhely a már mindenki által jól ismert s a szovjet nép hősiességével megszentelt város: Sztálingrád. Egészen közelről látjuk az eseményeket, hiszen Kerzsencev mérnökkari tiszttel magunk is átéljük a szörnyű és hősi küzdelmet. Másrészt azonban teljes áttekintést is kapunk az eseményekről. A sztálingrádi csata (s általában az egész Honvédő Háború) katonái békeszerető emberek voltak (ezt a regényben szereplő alakok életükkel bizonyítják), de ha kellett a legnagyobb odaadással mentek a harcba. Tudták, hogy miért kellett harcolniok. Itt nem volt szükség bemagyarázásokra, oly természe es volt a Vörös Hadsereg minden tagja számára, hogy népéért harcol, hogy beszélni se kellett erről.

A fordítás Gellért György művészi munkája. Ki kell emelnünk, hogy a párbeszédek s általában a beszédmodorok ízességét nagyszerűen sikerült neki visszaadni magyarul. Azonban nem értjük, hogy a fordító miért változtatta meg az eredeti címet, amely realitásával jobban kifejezi az egész regényt, mint a magyar cím. Az eredeti orosz cím fordítása: „Sztálingrád lövészárkaiban". Miért igazodott a fordító a romantikus címeket szerető, de ma már kisebb számú közönségünkhöz?

SZOKOLAY KÁROLY

ROBERT BRIGHT: Jo élete és halála. (Uj Idők.)

Tehetséges író, feltétlenül jószándékú és szép munkája. Kosáryné Réz Lola kitűnő fordításában. Jo — José Jan due de Dios Lionardo Sandovi'ia — egy apa nélkül felnőtt new-mexico-i parasztgyerek és faluja, ahol egy darab spanyol középkor rekedt meg valahol húsz mérföldnyire Santa Fé-től, a XX. és a XV. század találkozásánál, nagy epikusra találtak Bright-ben, aki meleg szívvel és mély lírával és komoly művészi megjelenítő erővel örökítette meg sorsukat.

A könyv minden sorának művészi hitelessége van. Minden alakja élő alak, paraszta egyszerűségében is sokszorosan összetett és minden bonyolultságában mélyen emberi és érthető: Jo, a tehetséges parasztgyerek, aki őszinte és egyenes jellemű, de gonosz nagynénje és nevelőanyja hazuggá és titkolózó kis csavargóvá neveli el, akiben így felgyülemlenek az elfojtott indulatok, hogy gyilkolnia kell, Jo anyja, Inocencia — akinél talán soha senki nem volt méltóbb erre a sokat mondó névre — a hű, áldatlatos, derék asszony, aki haláláig helytáll, és gonosz sógorasszonyának is szívélyességgel viszonozza bántalmait, Julian, a papucsférj és a kupecparaszt, és felesége, Luz, a snob, az osztály-álláam törvényeinek tisztelete belemerevedett, képmutató, gonosz kispolgárasszony és a többiek. A tömegjelenetek igen sikerültek és a hangulatrajzok remekül adják vissza az elmaradt, parasztok lelki világát.

Hibás azonban a szerző társadalomszemlélete. Bright kispolgári szocialista „cáfolhatatlanul kimutatja a gépeknek és a munkamegosztásnak pusztító hatását, a tőke és a földbirtok koncentrációját, a parasztok szükségszerű pusztulását, a régi erkölcsök, a régi családi kötelékek bomlását, a termelés és forgalom velük együtt a régi tulajdonviszonyokat régi eszközeit akarja visszaállítani és és a régi társadalmat célrendszer a manufacturában és patriarchális gazdálkodás falun: ebben merül ki minden tudománya." Igen, Bright szeretne futni visszafelé a kapitalizmus buta modern technikája korából, de nem látja, hogy ahová ő el akar jutni, ott nem a lélek nyílik és a jóság, hanem gazdasági tönk és butaság és babona, népbetegség, vajákosság vallási téboly és fagelláció uralkodnak.

Bár Bright végkövetkeztetése nagy